

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 3 (No. 3).

Chicago, Marc, 1906

Leto I. (Vol. I.)

Od blizo in daleč.

— Na otoku Porto Rico, ki je nekak praveček velike ameriške republike, je višje sodišče naročilo voditeljem strokovnih organizacij, naj podučijo vse člane, da svobodo, katero jim je podelila velika ameriška republika, ni razumeti tako, kakor da bi bile odstranjene vse postavne omejitve, temveč vprav nasprotno, kajti zakon jamči varstvo imetku in štiti podjetnika napram žuganju, pretenju in nepotličenemu mu vmešavanju.

Konečno se še povdarja, da so voditelji osebno odgovorni za vse prestopke članov.

To je precej močan tobak! Marsikdo se tolaži, da se to ni zvršilo direktno v ameriški republiki, pač pa njenem pravečku. Ali to kar se je danes zvršilo na Porto Rico, to lahko doživimo jutri v ameriški republiki, ako se delavci ne bodo postavili v bran napram izkoriščanju sodišč kapitalistih.

— V Pozsonysu, nekem madžarskem mestecu so mestni očetje določili tak poselski red, da bi človek mislil, da je to mestce kje sredi Turčije. V tem famoznem poselskem neredu se zahteva, da morajo živeti posli pod strogim policijskim nadzorom v posebno določenem delu mesta, da morajo biti zdravniško preiskani, v slučaju daljše brezposelnosti se jih pa lahko zapre, ali pa odgonskim potom izžene. Ta infamni poselski red pa ne velja le za služkinje, ampak tudi za tvorniške delavke.

Tako nesramno je meščanstvo le redkokedaj nastopilo napram delavcem. Kaj takega je sploh le mogoče na Ogrskem, kjer šovinističnih fraz pijano meščanstvo misli, da ima neomejeno moč v svojih rokah.

Mi upamo, da se bodo ogrski delavci temu turškemu fermanu s tako silo uprli, da ne bode nikdar več skominjato mestnih očetov po izdaji takih podlih poselskih redov. Ako tega ne store, pač družega niso vredni kakor bre-suženskih verig in okov.

— V sveti Rusiji so kmetje verjeli pravljici, da je car za razdelitev zemljišč mej kmeti in da so proti ti razdelitvi le veleposestniki in birokratje. Vsled te pravljice so tudi kmetje ves svoj žolč razlili na veleposestnike in birokrate ne pa na osrednjo vlado.

Ali očka, car je poskrbel s svojimi kozaki, da so se tudi ruski meščani odprle oči, da spoznava in uvideva, da vse zlo prihaja le od osrednje vlade.

— Dne 15. febr. t. l. je poročal br-zojav o petih večjih nezgodah na ameriških železnicah, vsled katerih je bilo več ljudi vbihih in težko poškodovanih. Vzlic teh umorom na debelo se pa niti enemu lastniku železnice — pravemu provzočitelju umorov ne bo-de las skrivil na glavi. Čemu pa živi-

mo v pravno urejeni državi, kjer se le male tatove obeša, velikim pa deli nagrade???

— Pravi vzor državnega pravdnika je državni pravdnik Jerome v New York-u, katerega dolži poslanec W. N. Amory iz New Yorka, da je pomagal s krivnimi prisegami in podkupovanjem pri in sodnikov, železniški družbi "Metropolitan" do več milijonov. Omenjeni poslanec trdi, da je bil državni pravdnik direktno v službi magnatov Belmonta in Ryana.

Mi se temu prav nič ne čudimo. Saj današnja človeška družba bazira na umorih, ropih in tatvinah. Čemu bi torej ne kradli tudi taki ljudje, ki so navadno strah roparjem in morilecem? Ako se hoče odstraniti umore, rope in tatvine, potem je treba v prvi vrsti zmašiti današnji gospodarski red, ki je oče vseh hudodelstev.

— Nemški meščanski časniki poročajo dan za dnevom o slavni hunskih zmagah nad vboigimi črnici v Afriki. Sedaj pa poročajo brzójav, da so črnici potolkli docela patroljo nemških vojakov, katere je vsegamogočni Vilke posljal v Afrko ropat in morit. Kakor se plačuje, tako se vračuje!

— "Nekateri ljudje imajo posebno srečo," tako piše monakovska "Jugend".

"Princezinja Ena Batenberška je naznanila papežu, da hoče prestopiti h katoliški veri. Vprav sedaj jo je doletela božja milost, da je uvidela, da je živela v krivi veri, da je katolicizem edina zveličavna cerkev. To spoznanje je na njo vplivalo s tako silo, da je svoje prepričanje takoj pokazala dejanski. Le čuden — navaden slučaj je, da je v nji z nebesko ljubeznijo oživela tudi posvetna. Vprav sreča za njo je, da je njeni izvoljenec tudi katolik. Kako bi se stvar završila, ako bi se z ljubeznijo do španskega kralja Alfonza rodilo zajedno v nji prepričanje, da je edina prava vera židovska, ali če bi s katolicizmom zajedno v njej zaplamtela ljubezen do kaknega židovskega mladeniča? Kakšni dvomi bi razburjali njeno dušo? Kdo ve, če bi bila potem ljubezen imela tako silno moč. Ah, nekateri ljudje so pač srečni!"

Nepotrebno je ti izvršni satiri še priložiti kakšno besedo. Narod mora živeti v veri, v kateri je vzrastel. Ali knežje hčere smejo menjati vero, kakor navadni človek umazano srajco, ako jim je to v korist pri možitvi.

— Trierski škof je naznanil vsem vernim ovčicam, da je papež v nekem osebnem pogovoru njemu rekel, da obsoja vse časnike, ki pišejo za medkriščansko delavsko organizacijo, ki ne vstopajo za edno katoliške delavske organizacije. Temu se pameter delavec le smeji, ker vé, da se bliža dan, ko papež ne bo imel nič ziniti o strokovnih društvih, ker bodo člani strokovnih društev sami temeljito pometli z vsemi verskimi bajkami. Ta čas bo prišel, če je to "svetemu očetu"

vsč ali ne, ako se hočejo delavci osvoboditi moderne kapitalistične sužnosti.

— Mestnega zastopnika in urednika nemškega socialističnega lista "Volkswehr", sodr. Loebe je sodišče obsodilo v enoletno ječo, ker je "hujskal" delavce proti tri razredni volilni pravici. Res, grozno hudodelstvo! V obravnavi se je dognalo, da nemški kancelar Buelow in njegov hišnik vodita v enem in istem razredu; ministri pač volijo vsi v tretjem razredu, mejtem ko lastniki bordelov volijo v prvem razredu.

Ker je sodr. Loebe toraj hujskal ministre proti lastnikom bordelov in naobratno, mora za eno leto v ječo.

Človek bi se smejal, če ne bi bila gola resnica. Ali kaj čemo? Mi živimo v kapitalistični človeški družbi in če je treba obsoditi socialisti, je tudi najbolj umazani dokaz dober.

— V državi Kansas, kjer je John Brown, agitator za osvoboditev zamorcev imel svoje dni največjo zaslonbo, se dandanes vprav kruto preganja zamorec. Še le pred kratkim je višje sodišče priznalo zakon za ustaven, ki določa za zamorske otroke posebne šole. Sedaj je pa pred istim sodiščem drug slučaj, v katerem se gre, če sme šolska oblast v Coffeyville-u prepovedati šolski obisk zamorskim otrokom v takih šolah, katere obiskujejo le belopoltni otroci.

Ako bode tudi ta afera končala proti zamorcem, potem bodejo obe rasi ločeni v javnih šolah v ti državi.

Nedkaj zamorcem prijazna država Kansas, lahko dandanes prizna odprto, da stoji na isti stopinji, kakor nekdanje suženjske države. Pač tudi napredek.

— Obče znano je, da imajo nekateri močje tako rogovje, ki je doseglo svetovni klic. K tem močjem lahko prištevamo tudi saksonskega kralja, ki je dobil na razstavi rogovja v Berlinu drugo darilo. Ta dogodek je obudil v občinstvu obilo smeha, ker menda na svetu ni človeka, ki bi saksonskega kralja zavidal zavoljo njegovega rogovja! O, Lujiza!!

— V Berlinu je peščica idiotov organiziranih v nekakšni "Zvezd" katoliških društev, katere so duhovniki z raznimi umazanimi sredstvi zvalili v to organizacijo. Ta organizacija ima le ta namen, da nje člani vživajo sardove, katere so priborili socialistično organizirani delavci.

— Neki pariški katoliški listič, ki se ogreva za monarchistčno državo, je pisal po izvolitvi predsednika: "Novi predsednik, ki ni nič družega kot predsednik ene stranke, bode le tam našel posluš in pokorščino, kjer mu bode do tega pripomoglo orožništvo.

Za prepaznanega je vendar zadoščeno, ako sme nevredega načelnika države, katerega mu je vsilila sila, zaničevati."

Ako bi tako pisal kak list o kakem kralju, ali cesarju, ki se vnema za ljudovlado, potem bi ta klerikalni lističi klicali hudčiča in briča na pomoč proti veleizdajalcem.

— Zopet eden! "Prečastiti" pastor, gospod G. H. Simmons, ki je zvršil samomor, da se je izognil ječi radi protinaravnih zločinov, je mnogo malih posestnikov spravil na beraško palico.

"Peoples Savings bank" je ustavila zplačevanje in je popolnoma bankrotirala. "Prečastiti" gospod pastor je bil predsednik imenovanemu bančnemu zavodu, poleg je pa bil tudi znamenit meščanski politikar. Torej pravi steber današnje trhle družbe. —

— Rockefellerjev maneuver. Delniška družba "Standard Oil Co.", koje duša je znani Rockefeller, je sklenila zvišati delniški kapital od enega na 6 milijonov dolarjev, da bi vplivala pomirovalno na ljudstvo. Delnice se bodo razpečale po malih mestih in sicer tako; da prejšnji delničarji ne bodo trpeli škode.

— Krščanstvo in komunizem. Skoraj najhujše, kar znajo klerikalci očitati socialnim demokratom, je "komunizem", to se pravi zahteva, naj bi bilo vse splošna last. Kolektivizem, splošna last zemljišča, proizvajalnih sredstev in javnih naprav, je sicer nekaj družega, kakor stari komunizem. Ali vsekakor je zanimivo vedeti, kako so se izražali znameniti krščani o bogastvu posameznikov. Glasoviti rimsko-katoliški pridigar Bossuet, ki je bil v času Ljudovita XIV. na francoskem vžgojevalec prostolonaslednika ter je pozneje postal škof in državni svetovalec, je dejal na prižnici:

"Godrujanje revežev je pravično. Zakaj taka neenakost v življenjskih razmerah? Vsi so stvarjeni iz ene snovi; ni torej sredstva, s katerim bi se dala opravičiti neenakost, razven ako bi se reklo, da je Bog priporočil siromake bogatim, da dobe svoje potrebe od njih obilnosti, kakor pravi Pavel v drugem pismu "Korinčanom". — Bossuet ni dejal nič novega. Podobne, še radikalnejše izreke se lahko najde na vsaki strani cerkvenih očetov. Sveti Bazilij je dejal: "Bogatim je tat. — Bogatim je ropar. Potrebno je, da nastane enakost in da podeli tisti, ki ima preveč, svojo preobilnost s tistim, ki ima premalo." — Sv. Ivan Krizostom pravi: "Bolje bi bilo, ako bi bilo vse blago splošno." "Preobilje je vedno posledica tatvine. Ako ni kradel sedanji lastnik, je pa kateeri izmed njegovih prednikov," pravi sv. Jeronim. Sv. Ambrozij pa: "Narava je peljala skupno last, protipravno prilastevanje pa zasebno posest." In sv. Klement uči: "Po pravici bi moralo vse biti last vseh. Krivica je vstvariti zasebno last." — Sedanjji klerikalci sveda ne misle tako.

jutro odšel v mesto. Porotniki so ga jednoglasno spoznali krivim, sodnik je pa izrekel smrtno obsodbo, katere se je v jeseni istoga leta zvršila nad njim v okrajni jetišnici.

Isti dan, ko se je imela zvršiti obsodba, se je pripeljal iz okolice star kmet in je zgodaj zahteval, naj mu dovolijo vstop pri guvernerju, ker mu ima povedati važno novico. Komaj je kmet vstopil, je prišel na hitro pripovedovati, da pravi morilec pri njemu v hlevu umira, naj se smrtna obsodba prekliche. Pripoved kmeta se je glasila povsem verojetna. Guverner je stopil takoj k telefonu, da bi preprečil usmrtenje nedolžnega človeka. A bilo je prepozno.

Policija, ki je odšla takoj na lice mesta, je našla pravega morileca le še malo živega. Bralo se mu je na lici, da mu je kmašu umreti. S težkim glasom je pripovedoval, da je bil prišel iz zapada. Pred mestom je skočil z tovornega vlatka in šel v bližnjo kmečko hišo, da bi si izprosil kaj za jesti. Hiša je bila zaprta. Vlomil je s silo. V neki omari je našel malo surovega masla in kruha, katerega je hlastno pojedel. Oziraje se po sobi, je zagledal na steni revolver katerega je takoj vtaknil v žep, da ga v mestu proda.

Po mestu je taval ves dan, zaman je ponujal revolver. Nihčega ni hotel kupiti. Prišla je noč, gladni želodec se je oglašal čimdalje glasneje. Sklenil je, da prvega pasanta z revolverjem prisili, da mu izroči denar.

V tem razmišljanju je prišel na vogel Clark in Madison ulice, kar zagleda precej čedno oblečenega človeka. Hitro mu zakliče: Roke kviško! A tujec mesto, da bi ga vbogal, je segegl v žep. V tem hipcu je pa sprožil revolver. Tujec je padel, on je pa zbežal v prvo, temno, postransko, dovozno pot. Večkrat se je hotel sam naznaniti, a imel je strah pred smrtno kaznijo. A sedaj, ko je zvedel, da bode nedolžen človek mesto njega umrl, se je odločil povedati resnico, če ga tudi čaka sramotna smrt na vislicah.

Tako približno se je glasila izpoved pravega morileca. V jetišnico ga niso prepeljali več, ker je kake pol ure kasneje v hlevu umrl. Obravnava proti po nedolžnem obsešeneu se je pričela znova. Sova je bil sedaj oproščen, ko je bilo prepozno. A mati njegova, oče njegov je že pred leti umrla, je zblaznela in lica sedaj v blaznici, dokler jo smrt ne bode rešila vseh muk.

— Skoro neverjetno vest je priobčil "Naprej". V Spodnji Idriji so imeli "nis joi" in gospodje misijonarji so pridržali take reči, kakor da živimo sreč najtemnejšega srednjega veka. Lečli so pridige za moške od onih za ženske. In govorili so reči kakor sledeče: Ženam so rekli: "Žene, glejte, da boste svoje dolžnosti zvesto opravljale. Kadur moža prime strast, ne seizgovarjati, da ste bolne, da se vam ne ljubi. Če se upirate, boste na take pogubljene. Le ona je krščanska mati, ki porodi najmanj 16 otrok! — Možem so dejali! "Kaj pa vi delate? Ali morda ne izpolnjuje zakonskih dolžnosti. Ali ubijate duše v zarodu? Ako ne bodete sejali seme v pravo njivo, da obrodi, čaka vas večni ogenj v peklu. — Fantom pa so pridržali: "Fantje, ko grešete po cesti proti Idriji, na Tolmiansko ali po Kamomlji, ko bodo šla dekleta, če vas bodo pogledala z lepim obrazom, zapodite jih. Poleno vrtite za njimi, v mogo, ali v glavo, kamor pade. Če jo prav ubiješ, bo le en satan manj na svetu!" Takele reči so pripovedovali in pa vse hujše, kakršnih si niti zapisati ne upamo. Kako so se iz ubogega ljudstva morca delali, kaže le-to: Neki ženi so pri izpovedi nalozili za pokoro, da je morala cerkevna vrata trikrat iti odpreti in zapreti. Vsi ljudje so videli to grešnico, ki se je tako javno pokoro-

rida, akoravno smo doživeli že marsikaj od naših misijonarjev. Ali v Spodnji Idriji so nam zatrjevali, da to še izdaleč ni vse, da pa se vsega niti povedati ne more. Reči moramo, da presega to pač že vse moje dopustnega in če ima naš kazenski zakon toliko panagrafov o draženju in ščurvanju, bi pač vsaj sodniče morale najti sredstvo, da ustavijo tako blazno početje. Morda je tu sploh beseda o blaznosti najbolj opravilena, ker se res kar se more razumeti, da bi normalan človek pred najširšo javnostjo tako divjal. Volska norost ni tako redka prikazen, kakor se vsi misli. Vsekakor na ma ljudstvo, ki gre v cerkev z upom, da dobi duševne hrane za svojo pobožnost, pravico zahtevati, da se ga varuje pred takimi divjaškimi celibatarskimi napadi. Ako se lovi najnedolžnejše izraze socialnih demokratov, naj se pa kdo zanima intenzivneje za misijonarsko delovanje.

"R. P."

DELAVCI,

ako ste spremenitev današnjega roparskega ristema, tedaj naročite svoje edino glasilo,

"PROLETAREC"

Pozor! Slovenci! Pozor!

Vsim Slovencem naznanjam, da izdelujem — po vzoru state domovine — najfineje

SMODKE.

Posebno viržinke so našle že mnogo čestilcev.

Naročite, zahtevajte in prepričali se boste! Kdor jih naroči 500 odpošljem poštine prosto.

Z vsem spoštovanjem
Bahovec Bros., 567 So Centre Ave.,
CHICAGO, ILL.

POZOR! SLOVENC! POZOR!

SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potni i dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna. Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Ženske OBLEKE

raznovrstno blago, nogavice, rokavice itd. proti odplačilu na obroke ali takoi.

Ohnstein,
609 W. 21st STREET

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brez plačila — plačati je le zdravlila. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Uradne ure: Od 1 do 4 po ol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovenski.

OBLEKE z unijsko znamko izdeluje po najnižji ceni

JOŽE FORST,

izučen krojač.

Čiščenje oblek po nizki ceni.

653-655 Blue Island Ave. in 20. ul.
CHICAGO, ILL.

Naša vinarna je poznata vsem Slovencem in drugim narodom v Chicagi. --- Pri nas se točijo le pristna, okusna vina, ki poživijo vsacega!

Pridite in prepričajte se sami!

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!

1317-1324 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res 5155 Prairie Ave.

Phone Drexel 7271.

FERD. PETSCHÉ

JAVNI NOTAR

izdeluje vse v to stroko spadajoče listine in prevzema tudi zastopstvo pred sodiščem. — Zastopnik "Metropolitan" in "Prudential" zavarovalne družbe.

576 W. 21st St., Chicago

SLOVENCem IN HRVATOM

priporočam svojó

gostilno, dvorano za veselice in društ. zadeve.

Točim izborno pivo "Magnet", fina namizna importirana in domača vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaj! —

JOŽE POLAČEK,

683 LOOMIS STR.,

CHICAGO, ILL.

Tobey, unijski krojač

izdeluje novomodne obleke iz najfinejšega in najtrpežnejšega blaga po najnižji ceni. Plačila se sprejemajo po dogovoru tudi na obroke. — Rojaki, kateri žive izven Chicage, lahko dpošljejo le natančno mero in obleka se jim izgotovi, kakor če bi bili pri meri v Chicagi. — Pišite slovenski!

685 W. 22nd St.,

Chicago, Ill.

ROJAKI POZORI!

Točiva izvrstno vino, pivo in žganje. Na prodaj so le najizvrstnejše unijske smodke.

Gorak in mrzel prigrizek prost.

Postrežba točna in solidna.

BRATA KOSIČEK

na 590 So. Centre Ave.,

Chicago, Ill.